

13-01-2017

Sagsnr.

2014-0128401

Dokumentnr.

2014-0128401-4

Til udbudsansvarlige i Københavns Kommune

MILJØ- OG KLIMAKRAV I KØBENHAVNS KOMMUNE

Baggrund

Borgerrepræsentationen har fokus på, at der i forbindelse med kommunens indkøb ikke kun fokuseres på pris, men at hensyn til miljø, klima og sociale og etiske forhold også inddrages i valget af leverandører. Københavns Kommune vil gå forrest i bestræbelserne på at opnå offentlige indkøb, der tager hensyn til det omgivne samfund og erhvervsliv. I dette paradigme er oplistet alle de miljø- og klimakrav, som Borgerrepræsentationen har vedtaget skal være en del af et udbudsmateriale (enten i form af et kontraktvilkår eller som mindstekrav i en kravspecifikation). Endvidere er der til inspiration oplistet, hvilke andre miljø og klimakrav der bør stilles jf. liste over miljø- og klimakrav.

Hvilken forpligtelse er der i forhold til at inddrage miljø- og klimakrav i udbudsmaterialet?

Alle forvaltninger er jf. Indkøbspolitikken *forpligtet* til at stille miljø- og klimakrav i deres udbud, hvor det er relevant, samt til at følge op på at leverandører overholder kravene.

For at understøtte kommunens udbudsenheder i at løfte denne opgave er der i TMF etableret Team Grønne Indkøb, som består af fire miljø- og klimarådgivere. De står til rådighed for kommunens udbudsansvarlige, og kan hjælpe med at stille miljø- og klimakrav i forbindelse med de enkelte udbud, samt sikre at der blive fulgt op på relevante aftaler.

Du bør derfor kontakte miljø- og klimarådgiverne, straks du går i gang med et udbud – se kontaktinformation nedenfor.

Hvad kan miljø- og klimarådgiverne i TMF hjælpe med?

Alle udbudskonsulenter kan inddrage miljø- og klimarådgiverne, når et udbud skal udarbejdes. Miljø- og klimarådgiverne vil i den udstrækning det er muligt rådgive alle kommunens udbudsansvarlig om miljø- og klimakrav.

TMFs miljø- og klimarådgivere er

- Casper Marott, casmar@tmf.kk.dk, tlf. 2012 9640
- Thomas A. Christensen, Thomas.A.Christensen@tmf.kk.dk, tlf. 6020 0588
- Thomas Nielsen, cy9g@tmf.kk.dk, tlf. 4048 1886
- Maria Pagel Fray, e85t@tmf.kk.dk, tlf. 2940 4113

Krav til Københavns Kommunes udbud (pr. januar 2017)

Alle udbud skal indeholde nedenstående standardtekst (er indsat på forhånd i standardparadigmerne for udbud af varer og tjenesteydelser):

Standardtekst

Generelt

Leverandøren garanterer i overensstemmelse med bilag 6, at Leverandøren i hele Aftaleperioden opfylder de for Aftalen gældende miljøkrav samt den til enhver tid for Leverandøren gældende miljølovgivning i forbindelse med udførelsen af Aftalen.

Ordregiverens (respektive Kundens) mulighed for at kræve dokumentation for Leverandørens overholdelse af miljøkrav samt muligheden for at ophæve Aftalen mv., hvis kravene ikke overholdes, fremgår af bilag 6.

Leverandøren er forpligtet til på eget initiativ at informere Kunden, såfremt der er udfordringer i forbindelse med at leve op til miljøkravene.

Reduktion af miljøbelastning

Leverandøren skal samarbejde med Ordregiveren om reducere af miljøbelastning ved opfyldelse af Aftalen. Ordregiveren kan forlange at se dokumentation for arbejdet.

[Ved relevante og større kontrakter kan i stedet stå: Leverandøren skal ved opfyldelse af Aftalen gennem systematisk miljøledelse løbende arbejde med at reducere sin miljøpåvirkning. Leverandøren er forpligtet til 1 gang årligt at beskrive og dokumentere sit arbejde med miljøledelse og angive, hvordan Leverandøren i forbindelse med opfyldelse af Aftalen har arbejdet med at reducere sine miljøpåvirkninger i det forgangne år. Endvidere skal Leverandøren beskrive sine opstillede mål for reducere af miljøpåvirkninger ved opfyldelse af Aftalen i det kommende år. Leverandøren skal indsende dokumentation en gang årligt til køberen.]

Nedenfor er en oversigt over miljø- og klimakrav, som er obligatoriske at stille når du laver udbud i Københavns Kommune. De obligatoriske krav er politisk godkendte i Københavns Kommune, og er krav der er vedtaget af Borgerrepræsentationen samt krav fra Partnerskab for Offentlige Grønne Indkøb (POGI). Disse krav skal indarbejdes i udbudsmaterialet, såfremt de er relevante at stille i det pågældende udbud.

Endvidere findes der i listen nedenfor, krav som er frivillige at indsætte i udbudsmaterialet. De frivillige krav understøtter opnåelse af visioner og mål i kommunens planer og strategier og bør derfor indarbejdes i udbudsmaterialet, hvor det er muligt. Vær opmærksom på, at listen ikke er udtømmende.

Både de obligatoriske og frivillige miljø- og klimakrav medvirker f.eks. til at:

- reducere udledningen af drivhusgasser
- mindske støj- og luftforurening fra køretøjer
- fremme grøn transport
- mindske affaldsmængderne
- øge genbrug og genanvendelse af affald
- mindske farligt affald
- fremme økologiske fødevarer

Forklaring af nedenstående skema:

- Citationstegn: Angiver at teksten kan kopieres ind i udbudstekst.
- Obl: Obligatorisk. Angiver at det er et krav der er politisk vedtaget eller lovpligtigt og som derfor skal stilles (såfremt udbuddet omhandler pågældende kategori).
- Friv: Frivilligt. Angiver at det er et krav som offentlige styrelser anbefaler at stille og/eller kommunen har strategier og målsætninger hvis opfyldelse vil fremmes af at stille kravet.
- POGI: En række af de obligatoriske krav, som er beskrevet i dokumentet stammer fra POGI, som er et forpligtende partnerskab mellem en række offentlige organisationer der sammen formulerer forpligtende indkøbsmål. Københavns kommune er medlem af POGI.
- Totalomkostninger (TCO): Totalomkostninger handler om at udregne de samlede omkostninger ved at købe, eje samt bortskaffe et produkt. Ideen med TCO er at beregne fremtidige udgifter gennem produktets levetid. I stedet for blot at se på, hvad der er billigst i indkøbspris, gør TCO-beregninger det muligt at vælge det produkt, der samlet set og gennem hele produktets levetid er det billigste. Der kan medregnes både direkte og indirekte omkostninger i beregningen af totalomkostninger. TCO er en forkortelse af den engelske betegnelse Total Cost of Ownership

Dokumentet er dynamisk og opdateres løbende. Vær derfor opmærksom på altid at anvende den seneste version, som du kan finde på <http://okf.kkintra.kk.dk/indhold/krav-og-v%C3%A6rkt%C3%B8jer-til-milj%C3%B8-i-udbud>

Kategori	Liste over miljø- og klimakrav	Obl/ Friv
	ARBEJDSMASKINER	
Arbejdsmaskiner	Ikke-vejgående maskiner (partikelfiltre) Ikke-vejgående arbejdsmaskiner skal kunne overholde krav til Stage III b eller nyere Europæiske stage krav. Ældre ikke vejgående maskiner til og med stage III a >19 kW skal være forsynet med partikelfiltre (jf. Bekendtgørelse om begrænsning af luftforurening fra mobile ikke-vejgående maskiner mv. (BEK nr 1458 af 07/12/2015)). [Kilde: Miljø i byggeri og anlæg 2016]	Obl
	BYGGERI & ANLÆG	
Byggeri og anlæg	Miljøkrav til byggeri og anlæg I kravkataloget "Miljø i byggeri og anlæg 2016" (MBA) er der opstillet en række minimumskrav	Obl

	<p>til kommunens egne bygge- og anlægsaktiviteter og det støttede byggeri. Kravkataloget giver en oversigt over Københavns Kommunes retningslinjer for miljømæssige minimumskrav samt kommunens anbefalinger for yderligere miljøforanstaltninger.</p> <p>Minimumskravene er forpligtende for både <u>byggeri, større ombygninger og anlægsarbejder</u>, hvor Københavns Kommune står som bygherre eller kontraktmæssig bruger, samt for byggeri, ombygninger og renoveringer, der støttes af kommunen via reglerne om byfornyelse og støttet byggeri eller via kommunale puljer. Retningslinjerne skal indgå som betingelse i forbindelse med udbud af byggeopgaver, og når der gives tilsagn om støtte til byfornyelse og alment byggeri. Link til MBA: http://www.kk.dk/miljoe-byggeri-anlaeg [Kilde: Miljø i byggeri og anlæg 2016]</p>	
Byggeri og anlæg	<p>Håndværksydelser</p> <p>I alle udbud og kontrakter vedr. håndværkerydelser og køb af byggematerialer samt bygge-, anlægs- og renoveringsprojekter for Københavns Kommune og støttet byggeri angives, at leverandørerne skal følge kravkataloget Miljø i Byggeri og Anlæg 2016. [Kilde: Miljø i byggeri og anlæg 2016]</p>	Obl
BØRNEARTIKLER		
Børne- artikler	<p>Legetøj</p> <p>Alt legetøj, som indkøbes til aldersgruppen 0-6 år, skal være uden ftalater, bromerede flammehæmmere, sundhedsskadelige tungmetaller, organiske opløsningsmidler, kræftfremkaldende azofarvestoffer, formaldehyd og parfume- og duftstoffer. Legetøj som indkøbes til aldersgruppen 6-14 år, må ikke indeholde allergifremkaldende parfumestoffer samt ftalaterne DEHP, DBP og BBP. Såfremt legetøjet kan komme i munden må legetøjet heller ikke indeholde følgende 3 ftalater: DINP, DIDP og DNOP. http://www.groenneindkoeb.dk/indkoepsmaal/boerneartikler/ [Kilde: POGI]</p>	Obl
Børne- artikler	<p>Beskæftigelsesmaterialer</p> <p>Beskæftigelsesmaterialer til børn i alderen 3-14 år skal opfylde kriterierne for A-mærket i mærkningsordningen udarbejdet af Fællesrådet for Formnings- og Hobbymaterialer (FFFH). Kriterierne for A-mærket under Fællesrådet for Formnings- og Hobbymaterialers mærkningsordning fremgår af www.fffh.dk. Beskæftigelsesmaterialer omfatter modellervoks, fingerfarver, våd- og tørifarver samt sminkefarver. http://www.groenneindkoeb.dk/indkoepsmaal/boerneartikler/ [Kilde: POGI]</p>	Obl
Børne- artikler	<p>Børnebleer</p> <p>Alle indkøbte børnebleer skal opfylde kriterierne for miljømærket Svanen (http://www.ecolabel.dk/da/produkter/). Børnebleer defineres som alt-i-en engangsbleer. Bleer til børn med specielle behov, f.eks. XL-bleer er undtaget. http://www.groenneindkoeb.dk/indkoepsmaal/boerneartikler/ [Kilde: POGI]</p>	Obl
ELFORBRUGENDE PRODUKTER		
El-forbrug-ende produkter	<p>Energistyrelsens indkøbsvejledning</p> <p>El-forbrugende produkter skal opfylde energikriterierne i den til enhver tid gældende version af Energistyrelsens indkøbsvejledning http://spareenergi.dk/offentlig-og-erhverv/indkoeb-og-adfaerd/indkoepsvejledning [Kilde: POGI og Klimaplan 2009]</p>	Obl
El-forbru- gende produkter	<p>Totalomkostning (TCO)</p> <p>Energistyrelsen anbefaler at der ved indkøb af alle energiforbrugende produkter indregnes energiomkostninger i hele produktets levetid. Brug derfor de totale omkostninger til anskaffelse og anvendelse, når I sammenligner priser for forskellige produkter. TCO beregnes som købsprisen plus den årlige energiomkostning ganget med forventet levetid for produktet. Hvis produktet også bruger andre ressourcer, f.eks. vand, bør omkostningen hertil også indgå i beregningen. Miljøstyrelsen har udviklet en TCO-beregner, hvor I kan regne på omkostningen i hele brugsperioden. Den finder her: http://mst.dk/virksomhed-</p>	Friv

	myndighed/groen-strategi/groenne-indkoeb/totalomkostninger/	
El-forbrug-ende produkter	<p>Indendørsbelysning – lyskilder & belysningsanlæg</p> <p>For krav til indendørsbelysning se POGI indkøbsmål for inden- og udendørs belysning her: http://www.gronneindkob.dk/wp-content/uploads/2014/11/POGI_indk%C3%B8bsm%C3%A5l_belysning-opdateret-15.1.16.pdf</p> <p>En ikke udtømmende liste over krav er:</p> <ul style="list-style-type: none"> • TCO - Ved udbud af indendørsbelysning benyttes TCO som økonomisk tildelingskriterium i stedet for den rene indkøbspris, så forventede energiomkostninger i lyskildens levetid indgår i tilbudsevalueringen. • Krav til brændetimer • Krav til kviksølvindhold 	Obl
El-forbrug-ende produkter	<p>Vejbelysning - udstyr og systemer</p> <p>For krav til Vejebelysning se POGI Indkøbsmål for inden- og udendørsbelysning her: http://www.gronneindkob.dk/wp-content/uploads/2014/11/POGI_indk%C3%B8bsm%C3%A5l_belysning-opdateret-15.1.16.pdf</p> <p>En ikke udtømmende liste over krav er:</p> <ul style="list-style-type: none"> • TCO – Ved udbud af lyskilder til vejebelysning benyttes TCO som økonomisk tildelingskriterium i stedet for den rene indkøbspris, så forventede energiomkostninger i levetiden tages med i tilbudsevalueringen. • Energieffektivitet • Vedligehold • Kviksølvindhold 	Obl
EMBALLAGE		
Emballage	<p>Papkasser og papemballage</p> <p>Papkasser og papemballage skal være fremstillet af 100 % genbrugspap. Såfremt papkasser eller papemballage er PEFC eller FSC-mærket kan indkøbsansvarlig efterspørge licenskoden til disse mærker eller finde licenskoden på fakturaen på de enkelte produktleveringer.</p>	Friv
Emballage	<p>Plast</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Gå efter produkter med genbrugt / genanvendt plast Hjælp med at stimulere efterspørgslen på 2. generations plast. 2. Køb eller lease produkter der kan genbruges, repareres og opgraderes Spar penge og glæd dig over produkterne i længere tid. 3. Køb produkter hvor plasten kan genanvendes Hjælp med at sikre et stabilt input af god kvalitet til genanvendelsesbranchen. 	Friv
Emballage	<p>Plast/plastemballage</p> <ul style="list-style-type: none"> • Plastemballage og plastposer skal bestå af minimum 75 % genanvendt materiale. • Emballage som er sammensat af flere forskellige materialer / plasttyper kan ikke genbruges direkte. Der skal derfor stilles krav om, at emballage som vejer mere end 25 gram, skal kunne skilles ad i separate materialetyper – helst uden brug af redskaber. Herved kan hver plasttype genbruges. • Plastdele må ikke være sorte eller tæt på sorte (farvet med carbon black), da de derved ikke kan genanvendes. Plastdele lavet af genanvendt plast er undtaget. 	Friv
Emballage	<p>Multipakke- og transportemballage</p> <ul style="list-style-type: none"> • Multipakkeemballage, transportemballage og folier skal indeholde minimum 45 % genbrugsmateriale. • Produkter må ikke leveres i individuel emballering. 	Friv
FØDEVARER		
Fødevarer	<p>Fair trade Kaffe og the</p> <p>Kaffe og the serveret på Rådhuset skal være 100 % fair trade certificeret. Kaffe og the serveret i resten af kommunen skal være mindst 10 % fair trade certificeret. Der påhviler KK en forpligtelse til fortsat at øge anvendelsen af Fairtrade mærkede produkter i kommunen. En fair trade certificering kan f.eks. være Fairtrade, UTZ eller Rainforest alliance [Kilde: Borgerrepræsentationen den 27. september 2007]</p>	Obl

Fødevarer	Økologi i kommunens institutioner, kantiner m.v. I gennemsnit skal 90 % af alle fødevarerindkøb i KK være økologiske og alle enheder skal have min. 60 % økologi (institutioner, kantiner, thekøkkener m.v.). Derfor skal alle fødevarer aftaler som udgangspunkt være økologiske for at kunne nå dette mål. Endvidere skal alle institutioner, kantiner m.v. dokumentere deres økologi procent v.h.a. det danske certificeringsmærke: "Det Økologiske Spisemærke". Kravet om 90 % økologi og dokumentation via "Det Økologiske Spisemærke", skal være indarbejdet i alle udbud af kantinedrift m.v. [Kilde: Borgerrepræsentationen den 13. oktober 2016]	Obl
Fødevarer	Årstidens frugt og grønt Der skal primært købes årstidens frugt og grønt. [Kilde: POGI]	Obl
Fødevarer	Emballage Alle emballager skal være PVC- og ftalatfrie samt fri for alle kendte uønskede stoffer jf. Miljøstyrelsens liste over uønskede stoffer (både transportemballage og anvendelse af emballage mv. i køkkenet). [Kilde: Agenda 21-plan 2008-2011 og POGI]	Obl
Fødevarer	Transport og logistik Der skal stilles miljøkrav til transport og logistik ved udbringning af fødevarer. Læs mere her: http://www.gronneindkob.dk/indkoebsmaal/foedevare/ [Kilde: POGI]	Obl
Fødevarer	Vand på flaske Der må ikke indkøbes/serveres kildevand på flaske. [Kilde: Borgerrepræsentationen]	Obl
Fødevarer	Økologi i udbud af konferencelokaler, hoteller, kurser og lignende Mindst 30 % økologiske fødevarer målt i kg (kravet inkluderer drikkevarer). Mindst 30 % økologi svarer til at have bronzemærke i den økologiske spisemærkeordning. Økologiprocenten skal stige med mindst 3 % årligt målt fra den dag kontrakten bliver indgået, indtil 60 % økologi er opnået. I januar hvert år skal der indsendes dokumentation for det foregående års økologiopgørelser fra leverandører. Endvidere skal der kunne tilbydes op til 90 % økologisk forplejning mod en merpris.	Friv
GRØNNE AREALER		
Grønne arealer	Pesticider "Der må ikke anvendes pesticider på kommunale arealer." [Kilde: Borgerrepræsentationen]	Obl
INDHOLDSSTOFFER		
Indholdsstoffer	Uønskede stoffer "De leverede produkter må kun i absolutte undtagelsestilfælde, hvor det ikke på anden vis er muligt at opnå den ønskede ydelse, indeholde PVC eller stoffer, der optræder på Miljøstyrelsens liste over uønskede stoffer. Især skal Leverandøren søge at minimere brugen af: <ul style="list-style-type: none"> • Alkylphenoler og alkylphenoethoxylater • Biphenyl • Bisphenol-A • Bly og blyforbindelser • Cadmium og cadmiumforbindelser • Chlorparaffiner (kort- og mellemkædede) • Fluorerede drivhusgasser (HFC'er, PFC'er, Svovlhexafluorid) • Ftalater (særligt DBP og BBP) • Visse isocyanater (MDI og TDI) • Visse kobberforbindelser (kobber(I)oxid, kobber(II)sulfat og kobber(I)chlorid) • Kviksølv og kviksølvforbindelser • Mangan(II)sulfat 	Obl

	<ul style="list-style-type: none"> • Naphthalen • Natrium- og calciumhypochlorit • Visse parabener (propyl- og butylparaben) • Parfumestoffer (d-Limonen) • C.I. Pigment yellow 34 • PVC • Bromerede flammehæmmere • PFOS (Perfluoroktansulfonater) • Klorerede opløsningsmidler • Mineralsk olie • PAH • Kreosot • Nonylfenoler • Aktivstoffer i lægemidler.” <p>[Kilde: Agenda 21-plan 2008-2011]</p>	
	MILJØMÆRKER	
Miljø- mærker	<p>Miljømærkede produkter og tjenesteydelser</p> <p>I Udbudsloven som trådte i kraft den 1. januar 2016 blev det muligt at stille krav om at en given tjenesteydelse eller varer skal være forsynet med et bestemt miljømærke (f.eks. Svanen eller Blomsten) som dokumentation for specifikke egenskaber uden samtidig at oplyste de bagvedliggende kriterier.</p> <p>Læs mere om brug af miljømærker i ”Vejledning om brug af miljømærker i udbud...” som er udgivet af Miljømærkningen Danmark og Advokatkontoret Bird&Bird. Find vejledningen her: http://www.ecolabel.dk/da/virksomheder/indkoebere-privat-og-offentlig/vaerktoejskasse-til-offentlige-indkoebere</p>	Friv
	MILJØLEDELSESSYSTEMER	
Miljøledelse systemer	<p>Det er ifølge udbudslovens § 158 om teknisk og faglig formåen muligt at stille krav om opfyldelse af bestemte miljøledelsessystemer eller miljøledelsesstandarder som eksempelvis ISO 14001 og EMAS.</p>	Friv
	MILJØREDEGØRELSE	
Miljøredegø relse	<p>Udarbejdelse af miljøredegørelse</p> <p>Til tjenesteydelser, kan det være hensigtsmæssigt at bede virksomheden om at udarbejde en miljøredegørelse hvert år, for at vise at de har fokus på miljø- og klimaomkostningerne. Teksten kan være:</p> <p>”Miljøredegørelsen kan efter dialog med leverandøren omfatte og være allerede offentliggjort materiale i form af:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Grønt regnskab (obligatorisk eller frivilligt), indsendt til Erhvervsstyrelsen, f.eks. med inspiration fra §§ 9-14 i Bekendtgørelse nr. 210 af 03/03/2010 om visse virksomheders afgivelse af miljøoplysninger. • Redegørelse om miljø i årsregnskabet under redegørelse for samfundsansvar iht. Årsregnskabslovens §99a. • Redegørelse for principper om miljøbeskyttelse i fremskridtsrapport til FN’s Global Compact. • Indhold om miljø i andre offentliggjorte rapporter, f.eks. miljøregnskaber, CSR-rapporter eller integrerede årsrapporter. <p>Leverandøren får rimelig tid til udarbejdelse af ovenstående, og skal sende seneste redegørelse eller henvisning hertil til Københavns Kommune. Grønt regnskab skal indsendes til Københavns Kommune årligt senest 1. april for det foregående kalenderår. Den første gang et grønt regnskab skal afleveres til Københavns Kommune er, når et helt kalenderår er gennemført efter kontraktens ikrafttrædelse.”</p>	Friv

RENGØRING		
Rengøring	<p>Universal- og sanitetsrengøringsmidler</p> <p>Alle universal- og sanitetsrengøringsmidler, som indkøbes eller anvendes i forbindelse med servicekontrakter, skal opfylde kriterierne for miljømærket Svanen eller Blomsten (http://www.ecolabel.dk/da/produkter/rengoering-og-vask). Universal- og sanitetsrengøringsmidler er defineret som i Svanens kriteriedokument af samme navn. http://www.groenneindkoeb.dk/indkoebemaal/rengoering [Kilde: POGI]</p>	Obl
Rengøring	<p>Tekstilvaskemidler og opvaskemidler</p> <p>Alle indkøbte tekstilvaskemidler og opvaskemidler skal opfylde kriterierne for miljømærket Svanen eller Blomsten (http://www.ecolabel.dk/da/produkter/rengoering-og-vask). Industrivaskemidler er ikke omfattet af målet. http://www.groenneindkoeb.dk/indkoebemaal/rengoering [Kilde: POGI]</p>	Obl
Rengøring	<p>Aftøringspapir</p> <p>Alt aftøringspapir skal være 100 % genbrugspapir og/eller opfylde kriterierne for miljømærket Svanen eller Blomsten (http://www.ecolabel.dk/da/produkter/rengoering-og-vask). Aftøringspapir omfatter toiletpapir, køkkenruller, jumboruller, papirhåndklæder og papirlommetørklæder. http://www.groenneindkoeb.dk/indkoebemaal/papirogtrysager [Kilde: POGI]</p>	Obl
Rengøring	<p>Miljømærket rengøringservice</p> <p>Der stilles krav om at rengørings servicen er Svanemærket – uanset om det udføres af eksterne eller egne ansatte. Svanemærket rengøring garanterer: Et lavt forbrug af rengørings- og vaskemidler, lav miljøbelastning fra transport, fokus på affaldssortering og en høj grad af brug af miljømærkede rengørings- og vaskemidler. Rengøringsmidler må bl.a. ikke være klassificerede som miljøfarlige. Desuden indgår der et kvalitetskrav om at rengøringskvaliteten skal være i orden og personalet skal uddannes. Børne- og Ungdomsforvaltningen har Svanemærket rengørings service. http://www.ecolabel.dk/da/produkter/rengoering-og-vask/rengoeringstjenester</p>	Friv
STORKØKKENUDSTYR		
Storkøkken udstyr	<p>For krav til storkøkkenudstyr se http://www.groenneindkob.dk/indkoebemaal/storkoekkenudstyr/ En ikke udtømmende liste over krav er:</p> <ul style="list-style-type: none"> • krav om brug af TCO-beregning • krav til levering af varer • indholdsstoffer i emballage og køkkenredskaber • særlige krav ved nyindretning som sikre at der installeres separat el- og vandmålere <p>[Kilde: POGI]</p>	Obl
TRANSPORT – GENERELT		
Transport	<p>Tomgang</p> <p>”Alle Leverandørens chauffører skal gøres bekendt med, og overholde, Københavns Kommunes tomgangsregulativ, der forskriver, at motoren i et holdende motordrevet køretøj ikke må være i gang længere end højst nødvendigt og højst 1 minut. Læs mere om reglerne i kommunens folder her: https://www.kk.dk/indhold/kender-du-reglerne-tomgang” [Kilde: Københavns Kommunes Tomgangsregulativ]</p>	Obl
Transport	<p>Andre transportkrav</p> <p>Følgende transportkrav anbefales:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Start-stop funktion</u>: Køretøjer skal have start-stop funktion. • <u>Kør grønt-kursus (eco-drive)</u>: Alle chauffører af køretøjer under 3.500 kg. skal senest seks måneder efter kontraktindgåelsen have gennemført et kør-grønt kursus. • <u>Ruteplanlægningsværktøj</u>: Ved udbud af opgaver hvor transport er en væsentlig faktor anbefales det, at der stilles krav til kørselsoptimering og koordinering og/eller anvendelse af ruteplanlægningsværktøj. 	Friv

	[Kilde: POGI]	
Transport	Transport – løbende vareudbringning Distribution af varerne til ordregivers adresse skal varetages af en citylogistik-ordning. I en Citylogistik-ordning opsamles varerne på en terminal og bringes samlet ud til modtager i et el-køretøj. Derved reduceres mængden af kørsel og dermed CO2-udledning, trængsel og luftforurening. Læs om Citylogistik-ordningen i København: www.citylogistik-kbh.dk	Friv
	TRANSPORT – UNDER 3.500 KG	
Transport	Køretøjer under 3.500 kg "Person- og varebiler som anskaffes i kontraktperioden og som benyttes til udførelsen af de af rammeaftalen omfattede ydelser, skal leve op til Center for Grøn Transports anbefalinger om offentligt indkøb af energieffektive køretøjer. Anbefaling er euronorm 6 og energimærke A+. Målet er betinget af at det vurderes udgiftsneutralt eller besparende set i totalomkostningsperspektiv. [Kilde: POGI]	Obl
	TRANSPORT – OVER 3.500 KG.	
Transport	Køretøjer over 3.500 kg "Køretøjer over 3,5 tons, som transporterer varer eller leverer tjenesteydelser, herunder udfører bygge- og anlægsopgaver, inden for kommunens grænser skal som minimum overholde Euronorm 5." OBS - fra 2020 skal køretøjerne overholde Euronorm 6. (Kilde: Borgerrepræsentationen den 15. december 2016)	Obl
Transport	Køretøjer over 3.500 kg "Dieseldrevne køretøjer over 3.500 kg. benyttet til udførelse af de af Rammeaftalen omfattede ydelser som anskaffes i kontraktperioden skal som minimum overholde Euronorm 6." [Kilde: Trafikstyrelsen]	Friv
Transport	Køretøjer over 3.500 kg "Dieseldrevne køretøjer over 3.500 kg. benyttet til udførelse af de af Rammeaftalen omfattede ydelser som anskaffes i kontraktperioden skal leveres med udstyr, der begrænser tomgangskørsel."	Friv
	TRANSPORT – KRAV TIL KØB TIL KOMMUNENS EGEN VOGNPARK	
Transport	Køretøjer under 3.500 kg Personbiler under 3.500 kg. som indkøbes til KK skal være el- og brintbiler. [Kilde: Borgerrepræsentationen, 2011]	Obl
	TRANSPORT – PERSONBEFORDRING	
Transport	Personbefordring Udbud af personbefordring i personbiler til 5 personer skal leve op til Center for Grøn Transports anbefalinger om offentligt indkøb af energieffektive køretøjer. Anbefaling er euronorm 6 og energimærke A+. Målet er betinget af at det vurderes udgiftsneutralt eller besparende set i totalomkostningsperspektiv. [Kilde: POGI]	Obl
	TRÆ	
Træ	Træprodukter "Træprodukter til anlæg, byggeri, nagelfast inventar og legepladser, hvori træ og træbaseret materiale indgår, skal være dokumenteret bæredygtige eller miljørigtige. Kravet kan opfyldes på to måder: <ul style="list-style-type: none"> • <u>Bæredygtigt træ</u>: Ved at følge statens regler på området som fastsat i cirkulære om sikring af bæredygtigt træ i statens aftaler om vareindkøb, tjenesteydelser og bygge- og anlægsarbejde. • <u>Miljørigtigt træprodukt</u>: Ved at eftervise gyldig licens til det nordiske miljømærke Svanen eller EUs miljømærke Blomsten eller tilsvarende, hvori der bl.a. stilles krav om bæredygtig skovdrift og kemikalieindhold i produktet." 	Obl

	[Kilde: Miljø i byggeri og anlæg 2016 og https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=164102]	
Træ	Legepladser og redskaber Alt træ i nyindkøbte legepladser/legeredskaber til udendørs brug skal så vidt muligt være dokumenterbart lovligt og bæredygtigt produceret, jf. Miljøministeriets vejledning om køb af lovligt og bæredygtigt træ. [Kilde: POGI]	Obl
Træ	Imprægneret træ Træ må ikke være imprægneret med miljøskadelige stoffer, herunder biocider og tungmetaller. [Kilde: Miljø i byggeri og anlæg 2016]	Obl
PAPIR OG TRYKSAGER		
Papir	Papir til print og kopiering "Alt papir til print og kopiering skal være 100 % genbrugspapir og/eller opfylder kriterierne for miljømærket Svanen eller Blomsten til papirprodukter." [Kilde: POGI]	Obl
Tryksager	Tryksager i off-set Tryksager, der indkøbes udført i ark off-set, skal opfylde kravene i Svanens eller Blomstens (http://www.ecolabel.dk/da/produkter/tryk-og-foto) til enhver tid gældende kriteriedokument for tryksager - dog kun de dele af kriteriedokumentet, der relaterer sig til selve tryksagen. [Kilde: POGI]	Obl

Værktøjer og vejledninger

Hvad	Hvor
Den ansvarlige indkøber Hjemmeside der hjælper offentlige indkøbere med at stille krav om miljø og ansvarlighed i forbindelse med offentlige indkøb. På hjemmesiden kan du vælge det produkt eller den ydelse, som du skal købe, og få konkrete forslag til formuleringer, som du kan bruge i dit udbudsmateriale. Der er forslag til formuleringer af miljøkrav, etiske krav og sociale klausuler. Her er f.eks. miljø- og klimakrav til: Bygninger, It og elektronikudstyr, Mad, Transport, Rengøring m.v.	http://csr-indkob.dk/
Miljømærkede produkter (Svanen og Blomsten) Miljømærker findes på en lang række produkter. Det gælder dagligvarer som køkkenruller og rengøringsmidler, og det gælder såkaldt langtidsholdbare forbrugsgoder som møbler og computere. Tjenesteydelser kan også miljømærkes, fx hoteller og bilvaskehaller. Blomsten og Svanen anvendes ikke på fødevarer, drikkevarer og medicin. Når et produkt bærer Blomsten eller Svanen, har produktgruppen været igennem en grundig vurdering af, hvordan den påvirker miljøet fra den "fødes" til den smides ud som affald. Kvalitet og sundhedspåvirkning har også været under lup.	http://www.ecolabel.dk/da/produkter/
EUs kriterier for Green Public Procurement Hjemmesiden opstiller to typer kriterier for en række sektorer: <ol style="list-style-type: none">1. Basale kriterier, der adresserer de væsentligste miljøpåvirkninger. Kriterierne er designet til at kunne bruges med minimal ekstra kontrolindsats og omkostningsstigninger.2. De uddybende kriterier er målrettet udbud af de miljømæssigt bedste produkter tilgængelige på markedet. Kriterierne kan kræve en yderligere kontrolindsats og en svag stigning i omkostningerne i forhold til andre produkter med samme funktionalitet.	http://ec.europa.eu/environment/gpp/gpp_criteria_en.htm
UN Global Compact Ti overordnede principper og en række rapporter om menneskerettigheder, miljø, antikorrupsion og lignende. Det er vedtaget i BR at dette dokument altid vedlægges alle udbud!	http://www.unglobalcompact.org/AboutTheGC/tools_resources/index.html